

1. **Autor:** ks. Wojciech Cichosz
 2. **Tytuł:** *Pedagogia wiary we współczesnej szkole katolickiej*
 3. **Wydawnictwo:** „Typo 2”, Warszawa 2010, ss. 567
-

SPIS TREŚCI

Pedagogia wiary we współczesnej szkole katolickiej

Wykaz skrótów.....	11
Wstęp.....	19
ROZDZIAŁ I	
W POSZUKIWANIU GENEZY I NATURY SZKOŁY KATOLICKIEJ.....	33
1. Powstanie i rozwój szkoły kościelnej.....	34
2. Wychowanie chrześcijańskie w oświeceniu.....	52
3. Szkoła katolicka wobec tendencji postmodernistycznych.....	63
4. Współczesna krytyka szkoły katolickiej.....	75
5. Natura szkoły katolickiej.....	79
5.1. Instytucja edukacyjno-wychowawcza.....	80
5.2. Miejsce formacji religijnej.....	88
5.3. Integracja kultury i wiary.....	100
5.4. Synteza wiary i życia.....	117
ROZDZIAŁ II	
ŹRÓDŁA PEDAGOGII WIARY.....	131
1. Pedagogia wiary a inne kategorie formacji religijnej.....	132
2. Biblia jako fundament pedagogii wiary.....	143
2.1. Antropologia biblijna.....	146
2.2. Pedagogia Boża w Starym Testamencie.....	152
2.3. Pedagogia wiary w Nowym Testamencie.....	159
2.4. Pedagogia Jezusa.....	160
2.5. Biblia jako wychowawca.....	162
2.6. Pismo Święte w dialogu z dydaktyką.....	165
2.7. Nowotestamentalne wychowanie parenetyczne.....	167
3. Kościół i Tradycja.....	171
4. Kultura chrześcijańska a współczesny pluralizm kulturowy.....	180
5. Myśl pedagogiczna i pedagogia wiary.....	191
ROZDZIAŁ III	
CELE I ZADANIA PEDAGOGII WIARY.....	205
1. Integralna formacja osoby.....	207
1.1. Integralna formacja sfery cielesnej człowieka.....	216
1.2. Integralna formacja sfery intelektualnej.....	219
1.3. Formacja sfery duchowej.....	220

2. Kształtowanie żywego kontaktu z Bogiem.....	225
2.1. Wychowanie do dialogu z Bogiem.....	226
2.2. Rodzina jako miejsce nawiązania żywego kontaktu z Bogiem.....	231
2.3. Nauka religii w szkole i formacja parafialna.....	235
3. Otwarcie na wspólnotę Kościoła.....	239
4. Inkulturacja wiary.....	251
ROZDZIAŁ IV	
WSPÓLNOTY WIARY W SZKOLE.....	273
1. Wspólnota Kościoła jako wzór wspólnot wiary.....	276
2. Wspólnota szkoły i klasy.....	285
3. Wspólnota rówieśników.....	306
4. Wspólnota szkoły i wspólnota domu rodzinnego.....	316
5. Wspólnota szkoły a wspólnota Kościoła lokalnego.....	329
ZAKOŃCZENIE.....	347
BIBLIOGRAFIA.....	359
INDEKS NAZWISK.....	409
STRESZCZENIE.....	427
SUMMARY.....	435
RESUMÉ.....	443
ZUSAMMENFASSUNG.....	453
TABLE OF CONTENTS.....	463
TABLE DES MATIÈRES.....	467
INHALT.....	471
ANEKS 1	
Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, <i>Szkoła Katolicka</i> (1977).....	475
ANEKS 2	
Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, <i>Świecki katolik świadkiem wiary w szkole</i> (1982).....	511
ANEKS 3	
Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, <i>Szkoła katolicka u progu trzeciego tysiąclecia</i> (1997).....	555

PEDAGOGIA WIARY WE WSPÓŁCZESNEJ SZKOLE KATOLICKIEJ

Człowiek od zarania dziejów stawia sobie pytania o to kim jest? skąd wyszedł? i dokąd zmierza? Tę prawdę doskonale oddają słowa aforyzmu umieszczonego nad wejściem do świątyni boga Apollina w starożytnych Delfach: *gnōthi seauton* (gr. γνῶθι σεαυτόν; łac. *nosce te ipsum*). Pragnienie nieustannego poznawania samego siebie pozostaje nadal aktualne, gdyż wydaje się, że zadanie Greków nie zostało

wystarczająco zrealizowane po dzień dzisiejszy. Warto dodać, że poszukiwanie odpowiedzi na powyższe dylematy egzystencjalne spowodowało, że ludzie każdego czasu i każdej kultury zawsze sami sobie tworzyli bogów. Pojawiali się bogowie mitów greckich, chociażby na kartach Iliady i Odysei. Pojawiali się również bogowie żądni krwi. Byli też bogowie odległej abstrakcji, którą można ignorować. Ale tylko Jeden Bóg rozpoczął historię zbawienia i wszedł w nią osobiście przez samoujawnienie i samoobjawienie w swoim Synu. Jedynie jeden z nich jest Panem panów i Królem królów, a Jego imię – *JESTEM, KTÓRY JESTEM* (hebr. *יהוה אשר אהיה* – *Ehjah Ascher Ehjah*). To wydarzenie zbawcze sprawia, że centrum szkoły katolickiej stanowi zawsze Pan dziejów i Odkupiciel osoby ludzkiej – Jezus Chrystus: *Jezus Nazarejczyk Król Żydowski* (hebr. *ישוע הנצרת מלך היהודים* – *Yeshu'a HaNatserat Melech HaYehudim*; łac. *Iesvs Nazarenvs Rex Ivdæorum*; gr. *Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων* – *Iésús ho Nazóraios ho basileus tón Iúdaión* – por. J 19, 19-22).

Chociaż w różnych dziedzinach ludzkiego życia w tym kierunku zrobiono już wiele, to jednak człowiek (gr. *ἄνθρωπος* – *ánthropos*) w dalszym ciągu pozostaje nieprzeniknioną do końca tajemnicą. Aktualne przemiany religijno-kulturowe (o zasięgu globalnym i cywilizacyjnym) zdają się gasić wszelkie wysiłki służące rozwijaniu i formacji wiary, która od wieków w pełni koresponduje z antropologią chrześcijańską. Jednym z owych gwarantów siły i dynamiki Kościoła jest szkoła katolicka. Choć jest ona miejscem apostolatu (strażnikiem świętego depozytu wiary – łac. *depositum fidei*), to powinna odpowiadać na współczesne wyzwania. Kościół, zastanawiając się nad swoją aktualną misją (apostolską, ewangelizacyjną i duszpasterską), coraz częściej wskazuje właśnie na szkołę katolicką jako uprzywilejowany środek prowadzący do pełnej (integralnej) formacji jego członków. W tym ważnym ośrodku formacji intelektualnej i moralnej młodego pokolenia Kościół dostrzega również, że liczne wątpliwości i sprzeczności podnoszą się z różnych stron w sprawie tej instytucji, jej racji bytu, jej wartości i skuteczności.

W prezentowanej książce *Pedagogia wiary we współczesnej szkole katolickiej* została podjęta próba odpowiedzi na następujące pytania: Po co właściwie szkoła katolicka? Jaka jest jej misja we współczesnym świecie? Czy w ogóle i w jaki sposób może formować wiarę? Dzisiaj bowiem, właśnie wiara, a nie ekonomia, zdaje się

przeżywać kryzys globalny. Dlatego też została dostrzeżona potrzeba podjęcia tematu wiary, a tym samym próba odpowiedzi na powyższe pytania.

W realizacji tematu sięgnięto do licznych źródeł, którymi, w tym przypadku, są wypowiedzi Kościoła, od Soboru Watykańskiego II do Papieża Benedykta XVI, na temat wychowania w wierze we współczesnej szkole katolickiej. Zastosowanie metody krytycznej analizy tekstów źródłowych oraz sięgnięcie tak do filozofii lingwistycznej, jak i filozofii języka, jako metod poznawczych, pozwala dotrzeć do istoty zagadnienia wiary i możliwości jej formowania. Sięgnięto więc po dokumenty soborowe, nauczanie Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego oraz papieży Pawła VI, Jana Pawła II i Benedykta XVI. Wyróżnioną pozycję wśród nich należy przyznać soborowej Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, Adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Catechesi tradendae*, a przede wszystkim w *Szkole Katolickiej* Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego. Właśnie w tym ostatnim dokumencie został zawarty podstawowy wykład na temat praw i powinności szkoły katolickiej w świecie współczesnym. Obok literatury ojczystej, zostały wykorzystane również pozycje obcojęzyczne, w tym filozoficzno-teologiczne, biblijne i katechetyczne, pedagogiczno-dydaktyczne oraz psychologiczne. Odwołanie się do tekstów oryginalnych, a także wiedzy z innych dziedzin ludzkiego poznania, pozwala ukazać podejmowany temat możliwie szeroko, a przede wszystkim wnikliwie i wieloaspektowo.

Należy zauważyć, że w dokumentach Kościoła oraz bogatej literaturze przedmiotu pojawia się – w samej tylko formie podstawowej (nie licząc różnych wariacji i możliwych kombinacji składniowych) – aż kilkadziesiąt (prawie 40) różnych określeń na to samo (pozornie wydawać, by się mogło) zagadnienie, bez podjęcia jednak głębszych analiz i odniesień: np. wychowanie w wierze, wzrastanie w wierze, przepowiadanie wiary, komunikacja wiary, wychowanie religijne, wychowanie chrześcijańskie, edukacja religijna, pogłębianie i rozwijanie wiary, wprowadzenie w dziedzinę wiary, wnoszenie umysłu do widzenia wiary, nauczanie dla wzrostu wiary, nauczanie szkołą wiary, zaproszenie do wiary, wychowanie w świetle wiary, pedagogia przystosowana do zasad Ewangelii, pedagogia Boża, pedagogika religijna. Wobec takiego stanu rzeczy, istnieje potrzeba chwili, by tę płaszczyznę choć trochę

uporządkować. Stąd też celowo zostało użyte, w samym tytule książki, sformułowanie pedagogia wiary, co wynika z samej semantyki (znaczenia) słowa oraz próby pewnego uporządkowania kościelnej terminologii. U najgłębszych fundamentów szkoły katolickiej leży pedagogia Boża. Jak w Starym Testamencie Bóg prowadził i wychowywał naród wybrany, tak dziś prowadzi wspólnotę Kościoła, a na jego łonie szkołę katolicką. Jest On (Bóg Starego i Nowego Testamentu) nie tylko najlepszym przewodnikiem i wychowawcą (gr. *παιδαγωγός* – prowadzący, towarzyszący), ale też uczestnikiem życia człowieka, nieustannie udzielającym się jemu. Najlepiej zaistniały fakt Bożej obecności (pedagogicznego towarzyszenia) i ponadczasowości, również w przestrzeni wychowawczej i formacyjnej, oddaje samo wspomniane już imię Boga: JAHWE. W Nowym Testamencie u podstaw tej wiary leży zmartwychwstanie Chrystusa, a zasady Ewangelii stają się inspiracją dla tworzenia programu wychowawczego, zarówno jako motywacji, jak i celu, a przyjmowana przez szkołę katolicką aksjologia kreuje jej przyszłe oblicze.

Po dokonaniu krótkiej charakterystyki tematu, warto wskazać przyjęte kierunki rozważań na tak obszernym terenie znaczeniowym, jakim jest współczesna szkoła katolicka. Książka ma być pewną przygodą poznawczą zaprojektowaną na cztery zasadnicze akty interpretacyjne. Chcąc jednak w miarę przejrzystości wskazać główne odniesienia pedagogii wiary w szkole katolickiej, celowo unika się zbytniej atomizacji (rozbicia) i skupienia na szczegółach, co uwidacznia sama konstrukcja spisu treści. Stąd też, na początku publikacja stara się odkryć główne przyczyny oraz kontekst historyczno-kulturowy (moment dziejowy) przekształcenia (przejścia) tradycyjnej szkoły kościelnej (fr. *l'école chrétienne*) w laicką szkołę publiczną (fr. *l'école laïque*). Szczególnie interesujące wydają się tu pytania: Jak należy rozumieć laicyzację? Co historycznie legło u jej podstaw? Czy słowo zeświecczenie (laicyzacja) nacechowane jest współczesnymi treściami (rozumiane jako ateizacja oraz walka z Kościołem i religią w ogóle), czy też może w historii wychowania ma ono nieco inne odniesienie i tym samym znaczenie (konotacje etymologiczne: gr. *λαϊκός* – *laikos*, łac. *laicus* – świecki, ludowy, dowartościowujący to, co świeckie)? Owa czytelność języka przekazu i dyskusji okazuje się wręcz podstawowa, gdyż często „używamy tych samych słów i korzystamy z tych samych znaków, a zupełnie się nie rozumiemy”.

Po wyłonieniu się z historii wychowania szkoły katolickiej i jej specyfiki, w drugim akcie interpretacyjnym w centrum uwagi zostają postawione źródła pedagogii wiary w szerokim odniesieniu jej zarówno do Biblii, jak i Tradycji oraz kultury chrześcijańskiej, nie wyłączając przy tym współczesnej myśli pedagogicznej. Od źródeł możliwe staje się przejście, w rozdziale trzecim, do celów i zadań pedagogii wiary. Tutaj poczesne miejsce znajduje integralna formacja osoby ludzkiej, jej żywy związek z Bogiem i otwieranie na wspólnotę Kościoła. Nie mniejsza uwaga jest zwrócona na zagadnienie inkulturacji wiary. Ostatni akt interpretacyjny, rozdział IV, to bezpośrednie wskazaniem różnych wspólnot wiary w szkole katolickiej, nie pomijając wspólnoty Kościoła powszechnego i lokalnego, a nade wszystko – rodziny. Godne zauważenia jest, że w podjętych analizach niektóre tematy nieustannie powracają, jak na przykład zagadnienie wiary i jej formacji, katechizacji i edukacji czy też syntezy wiary i życia. Skoro są przestrzenie formacyjne wchodzące w różne związki znaczeniowe (semiotyczne) i wiele środowisk ich realizacji (denotacje i konotacje), to problemy te powinny znaleźć należne im miejsce w każdej przestrzeni pedagogii wiary.

Zaproponowane rozważania mają ostatecznie doprowadzić Czytelnika do takiej sytuacji, w której nastąpi spotkanie myśli teologicznej (kerygmat) z konkretnymi sytuacjami życiowymi (egzystencjalizm antropologiczny). Chodzi przede wszystkim o wskazanie możliwości wcielenia w życie we współczesnej szkole katolickiej tzw. zasady wierności odwiecznemu Bogu i gubiącemu drogę człowiekowi (fr. *fidelité à Dieu et fidelité à l'homme*).

Bogactwo treści licznych dokumentów Kościoła określa szkołę katolicką jako miejsce integralnej formacji osoby, poprzez systematyczną i krytyczną asymilację kultury, a do jej podstawowych zadań zalicza kształtowanie władz umysłowych, rozwijanie zdolności formułowania prawidłowych sądów i wprowadzanie w dziedzictwo kultury i religii. Stąd też szkołę katolicką charakteryzuje podwójny wymiar: horyzontalny i wertykalny, świecki i religijny (kształcenie, wychowanie, ewangelizacja i wtajemniczenie chrześcijańskie). Tym, co powinno wyróżniać szkołę katolicką, jest przede wszystkim odwołanie się do chrześcijańskiej koncepcji świata i człowieka.

Jak daleko tylko sięgnąć w historię Europy czasów chrześcijańskich, nauczanie i wychowanie od początku były obecne w Kościele. Szkoły bowiem były związane z instytucjami kościelnymi: z parafiami, zakonami czy też z katedrami, a z biegiem czasu powstawały również zakładane i promowane przez Kościół uniwersytety. Było to zatem nauczanie, które wychodziło z Kościoła, i którego patronem był Kościół; nauczanie typowo kościelne, związane nie tylko z problematyką teologiczną, czy mówiąc jeszcze prościej, kościelną, ale wychowanie rozumiane jako służba spełniana przez Kościół w odniesieniu do społeczeństwa, do poszczególnych ludzi – dzieci, młodzieży i dorosłych. W XVIII wieku nastąpiło – z różnych i nie zawsze łatwych do uchwycenia przyczyn – zawładnięcie wychowaniem kościelnym przez państwo, które kierowało się nierzadko inspiracjami filozoficznymi, dalekimi od myśli chrześcijańskiej. Laicyzacja szkolnictwa, nacechowana głównie znamionami filozofii oświeceniowej, nie może być rozumiana jako zwykła ateizacja wychowania czy też walka z Kościołem i religią w ogóle, gdyż w historii wychowania przybrała konotacje etymologiczne (dowartościowanie tego, co świeckie). Z czasem, w niektórych częściach Europy mogła przybrać postać bardziej zdecydowaną i ideologiczną (Rewolucja Francuska), a wyrażającą się w redukowaniu różnych dziedzin życia uniwersalistycznej cywilizacji chrześcijańskiej (łac. *respublica christiana*) do wymiaru świeckiego (horyzontalnego) i stopniowym eliminowaniu Kościoła i religii w ogóle z życia społeczeństwa. Współczesne szkoły kościelne, istniejące wraz z państwowymi (publicznymi), czasami zagrożone wychowaniem ateistycznym, a więc nie tylko pomijającym wychowanie chrześcijańskie, ale często zwalczającym takie wychowanie, ukazują w XXI wieku nowy (właściwie tradycyjny!) kierunek wychowania, mianowicie związania szkoły nie tylko z Kościołem jako instytucją wspierającą, patronującą czy instytucją będącą mecenasem wychowania, ale także z Kościołem, który przez ludzi jako świadków wiary kształci nowe pokolenie. Tak, jak w oświeceniu wyraźnie dał się zauważyć proces zawłaszczania „szkoły kościelnej” (fr. *l'école chrétienne*) przez „szkołę świecką” (fr. *l'école laïque*), tak dziś państwowa szkoła świecka – z coraz to większym powodzeniem – współistnieje w pluralistycznej edukacji ze szkołą prowadzoną przez Kościół (szkoła katolicka). Ta ostatnia

uświadamia wychowankom poczucie kulturowej więzi z Europą, ukształtowanej na fundamencie dziedzictwa antyku i tradycji chrześcijańskiej.

W sekularyzującym się współcześnie świecie, gdy coraz wyraźniej ujawnia się przyspieszający walec laicyzacji (konsumpcja, materializm praktyczny i hedonizm), człowiek powinien bardziej wychylić się ku Bogu i pozwolić Bogu być Bogiem. Stąd też pedagogia wiary stara się wchodzić zarówno w tajemnicę człowieka, jak i w misterium Boga i Jego miłości. Jest to tajemnica obejmująca całą historię zbawienia. Zaproszenie Jezusa do dziś zachowuje swoją aktualność, zwłaszcza teraz, gdy człowiek XXI wieku wystawiony jest na wielką próbę wiary, a w bębnie neopogaństwa zdają się walić z całą mocą propagatorzy nowej mody.

Nieustannie powracają więc starożytne Delfy z podstawowym i fundamentalnym pytaniem o człowieka: Kim jest? Skąd wyszedł? Dokąd zmierza? Dopiero wówczas, gdy się pozna odpowiedź na pytanie: kim się jest?, można wiedzieć, co należy czynić i dokąd zmierzać. Wypada w tym miejscu zapytać o tzw. standardy europejskie. Kiedy usłyszysz się, że w imię wolności i tolerancji standardem życia nowoczesnego Europejczyka jest życie bez Boga, a o życiu – w imię pluralizmu – powinna decydować opinia publiczna, sondaż i plebiscyt – szkoła katolicka wybiera antropologię chrześcijańską i wypływającą z niej aksjologię oraz wolność, pamiętając przy tym, że wolność to nie dowolność. Pedagogia wiary jest więc tym działaniem formacyjnym, które uwrażliwia osobę ludzką (zarówno formowaną, jak i formującą, ucznia i mistrza) na nieustanną wierność i dziękczynienie Bogu. Należy zauważyć słuszne przesłanie pedagogii wiary w szkole katolickiej, w imię którego nie ma katolickiej fizyki i biologii, katolickiej matematyki i chemii, ale jest katolicki system wartości i moralność, katolicka nauka społeczna i katolicka hierarchia wartości.

Ważnym zadaniem pedagogii wiary w szkole katolickiej jest wykorzenianie pychy osoby ludzkiej. Za to zadanie pedagogii wiary w szkole katolickiej bezpośrednio odpowiedzialni są przede wszystkim rodzice oraz współpracujący z nimi nauczyciele i wychowawcy. Z kolei, nieustanna obecność Boga w życiu człowieka i w świecie jest tym fundamentem, na którym można budować pedagogię wiary. Powraca teza, że w prezentowanej pedagogii wiary nauczycielem jest sam Bóg, który objawia się człowiekowi przez osobę Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. W ten

sposób nie można mówić o pedagogii wiary w jakiegokolwiek szkole, a tym bardziej katolickiej – bez zachowania zasady chrystocentryzmu. Usytuowanie Chrystusa w centrum sprawia, że zarówno osoba ludzka, jak i poszczególne wspólnoty wiary są z Nim nierozłącznie związane. W tym celu do najistotniejszych zadań szkoły katolickiej należy kształtowanie jej obrazu jako wspólnoty spotkania osób: uczniów – rodziców – nauczycieli z Bogiem w Trójcy Świętej Jedynym. Wyraża się to poprzez budowanie wzrostu świadomości społecznej na rzecz odpowiedzialności za szkołę, jak również przejście od szkoły-instytucji do szkoły-wspólnoty.

Kluczem w tak rozumianej szkole jest teza, że nauczyciel to autentyczny i radosny świadek. W pedagogii wiary należy więc powrócić do prawdziwej tożsamości szkoły katolickiej i to w potrójnym jej wymiarze: (1) kształcenie (szacunek do metodologii danego przedmiotu; ukazywanie związków na płaszczyźnie wiary i rozumu – *fides et ratio*; chrześcijańska nauka o pochodzeniu i naturze świata i człowieka; edukacyjna wartość dodana), (2) wychowanie (kultura bycia i życia; promocja człowieka integralnego: formacja osobowościowa, społeczna, obywatelska i patriotyczna, kulturowa, prorodzinna i religijna; ukazywanie eklezjalnego wymiaru wspólnoty; wskazywanie celów pośrednich, nadrzędnych i ostatecznych; nauka życia we współczesnym pluralizmie światopoglądowo-kulturowym) oraz (3) ewangelizacja (życie duchowe i sakramentalne: chrystocentryzm, moralizm ewangeliczny, personalizm i humanizm chrześcijański).

Wskazane powyżej zasady pedagogii wiary należy postrzegać przez pryzmat nieustannej relacji człowieka (stworzenia) do Boga (Stwórcy). Pedagogia wiary dostarcza – zatroskanym o konstruowanie szkolnych programów dydaktyczno-wychowawczych – rodzicom, nauczycielom i wychowawcom, niezwykle materiał doświadczeń historycznych tradycyjnej szkoły kościelnej, podstaw biblijno-pedagogicznych oraz praktycznych wskazań do jej realizacji we wspólnocie z Bogiem i człowiekiem. Jednocześnie umożliwia poznanie celów, ich zasadność, a co najważniejsze, metod, by wyznaczone cele urzeczywistnić poprzez właściwe kształtowanie relacji interpersonalnych.

Na kanwie wymienionych wartości i przeprowadzonych analiz, można przedstawić pewnego rodzaju Dekalog Pedagogii Wiary we współczesnej szkole katolickiej.

1. Pierwszorzędnym wertykalnym źródłem, drogą i celem jest Bóg.
2. Pierwszorzędnym horyzontalnym źródłem, drogą i celem jest człowiek.
3. Podmiotem i przedmiotem działania jest człowiek pojęty jako osoba.
4. Wychowanie łączy doczesność ze światem nadprzyrodzonym.
5. Wychowanie integruje wszystkie sfery życia człowieka.
6. Wychowanie wskazuje te same prawa moralne wobec ucznia, jak i nauczyciela.
7. Wychowanie bazuje na łasce, ludzkim rozumie i obiektywnej aksjologii.
8. Wychowanie wychodzi ze wspólnoty, dokonuje się we wspólnocie i dla wspólnoty.
9. Wychowanie dba o integrację wiary i życia oraz wiary i kultury.
10. Wychowanie koreluje z nauczaniem i nie lekceważy wykształcenia formalnego.

Tak więc, szkoła katolicka i podejmowana przez nią pedagogia wiary wychodzi z Boga JAHWE, jest obecna w Jego Synu Jezusie Chrystusie i do Niego zmierza w Duchu Świętym – jako celu ostatecznego w wieczności.